

JUNE | JULIEN

JUNE | JULIEN

MADLI
LIPPUR

Toimetanud Helle Raidla
Kujundanud Angelika Schneider

© Madli Lippur ja Tänapäev, 2016
ISBN 978-9949-85-028-0

www.tnp.ee

Trükitud OÜ Greif trükikojas

7. NOVEMBER 2001

BAYEUX

Ma mäletan, kui ema sind mulle esimest korda sülle andis. Sa tõstsid kohutavat lärmi. Sa lausa möirgasid mu peale. Minu käte vahele sattumine oli sinu jaoks justkui kõige hirmsam asi maailmas. Ema ütles veel, et sa pidavat üsna vaikne laps olema. „Aga vahel on ta väga valiv. Näitab juba iseloomu.” Pidin su ruttu talle tagasi ulatama, sest su draamatilised detsibellid mõjusid väga veenvalt. Ema üritas sind rahustada, noomis ja kussutas ühtaegu.

See oli 1989. aasta hiliskevadel. Sa said siis üheaastaseks. Ma veetsin oma puhkuse siin, Bayeux' lähedal tädi juures maakodus, Secqueville-en-Bessin. Me pidasime sinu sünnipäeva, aga sina muidugi ei mäleta sellest midagi. Istusime kõik suure kohvilaua ääres: ema, vanaema, tädi, tädi-mees, nende poeg Antoine, mina ja sina, ema süles. Kui sul paistis parem tuju olevat, andis ema su uuesti minu sülle. Enam sa ei protesteerinud. Sa jäid küll väga tõsiseks ja kõik ootasid, millal sa taipad, et oled jälle iseenda või ümbritsevaga konfliktis ning pill jälle lahti läheb. Aga ei, sa olid tasa. Kohe täitsa tasa. Sa üritasid küll mu kohvitassi ümber

tõmmata ja lusikaga koogitükki äestada, aga üldiselt käitusid viisakalt. Istusid, vaatasid, kuulasid. Ja kui ma millegi üle naersin, hakkasid sa kaasa luksuma.

Lõpuks jäid sa mu süles magama, pea mu rinnal. Magasid niisugust õnnist und, et ma kuidagi ei raatsinud sind segada ega lauast tõusta enne, kui ise ärkasid.

Sellest on fotogi, kuidas sa mu süles põõnasid. Aga sina ütled, et ei ole seda kunagi näinud ega tea sellest üldse midagi. Sa ei mäletanud sedagi, et me oleme kunagi juba korra kohtunud. Kuidas sa saanukski.

Selle puhkuse sisse mahtus mitu tähtsat päeva: sinu esimesele sünnipäevale lisaks ka minu kahekümne viies ja veel päev, mil sa kõndima hakkasid. Ma kantseldasin sind pidevalt, tõstsin su kukile ja jalutasin järve äärde. Valvasin, kui sa aias muru peal ringi ukerdasid ja peenrast lilli süüa üritasid. (Vaatasin, et sa mürgiseid ei sööks, kõike muud võisid mu poolest närida.) Lükkasin su vankrit puude varju, kui sa pikutasid ja keskpäevane päike sind liialt rihtima hakkas. Ja ühel päeval, veidi enne pööripäeva, läksid sa minu käest kõndima, tegid oma esimesed sammud.

Mulle meeldis sinuga tegeleda. Teadsin ju, et nagunii pean varsti jälle Québeci tagasi minema, minu elu oli seal, mu töö, mu naine, mu tulevik. Aga seda ma küll ei osanud aimata, et ma sind uuesti ei näe varem kui alles kaheteistkümne aasta pärast. Ja et ma su vahepeal peaaegu ära unustan.

Sa tahtsid, et me alustaksime päris algusest. See oligi päris algus. Ja siis on teine algus. (Ja on kolmas ka.)

Teine algus. See oli sel kevadel, aprilli lõpus, suguvõsa kokkutulekul. Neid on varemgi toimunud, aga ma pole kunagi ühelegi jõudnud. Seekordse kutse kokkutulekule sain ma peaaegu samaaegselt täiesti ootamatu tööpakkumisega siinsest kirjandusmuuseumist-raamatukogust. Mu kunagine koolikaaslane töötab siin restauraatorina ja tema mul kraest kinni haaraski. Et kas ma ei tahaks tulla siia nende töökotta korda looma, minusugusest asjatundjast olevat siin juba pikemat aega puudus. Lisaks oli ootamas üks suurem töö, suur partii paljudest raamatukogudest kokku saadetud köi- teid, mis olevat enamjaolt just täpselt minu lemmiksajandist ja minu maiuspalad ning lausa nuruvad, et just minu käe alt läbi käia, nagu lugupeetud kolleeg mind meelitades väljendus. Ma tõrkusin, seletasin, et kuule vaata, ma olen siin teisel pool ookeani, mul on siin naine ja laps. Kuhu ma sul niimoodi tulen. Tema aga vastu, et ega ta mind siia kinni ei seo, „oled natuke aega, saab see töö tehtud, ja lähed jälle tagasi.” Olgu pealegi. Otsustasin, et tulen. Vahelduseks huvitav võimalus. Teistsugune jahimaa, aga oma ja kodune linn. Kui kohutavalt kaua polnud ma siin juba käinud...

Siis läks muidugi kiireks. Igasugu asjaajamised nii siin- kui sealpool ookeani. Oma Québeci restaureerimistökoja lükkasin kahe õpipoisi õlule. Nad on mul juba väga tublid ja saavad igati hästi hakkama. Võisin seda luksust omale lubada, et lasin sealt mõneks ajaks jalga. Siis hakkasin omale siin korterit otsima. Kokkutulek läks mul peaaegu meelest,

ma polnud ka jaatavat vastust saatnud, sest polnud kindel oma tulekus. Lõpuks läks nii, et sama päeva hommikul, kui sain kätte oma Bayeux' korteri võtmed, pörkasin tänaval Antoine'iga kokku. Hämmastav juhus. Ta oli väga eevil, küsis kohe, et kas ma tulen koos nendega, neil olla autos vaba koht ja nii edasi. Alles siis meenus, et täna oligi kokkutuleku päev ja sinna ta mulle küüti tahtiski pakkuda. Leppisime kokku, et paari tunni pärast, kui ta on oma naise ja lapsed auto peale pakkinud, tuleb ja võtab ta ka minu peale. Ja sõidame kõik koos kenasti Secqueville-en-Bessini. Sinna, kus ma veetsin lapsena oma suved. Seal see kokkutulek toimuski. Tädi Stéphanie juures maal. Me nimetasime seda ikka „maaks”, sest tema maja on nii külaserval. Linnast on see kõik seal väga kaugel, lähemal pigem metsale. Ma polnud seal kaksteist aastat käinud. Hirmuäratav, kuidas aeg on lennanud. Ma mõtlesin sellistele asjadele ja üldsegi mitte kokkutulekule ja inimestele, keda seal kohata võin. Kohale jõudes selguski, et pool rahvast on mulle hoopiski tundmatud. Ja rahvast oli murdu. Paistab, et tegemist oli lausa suguvõsadevahelise kohtumisega. Nagu hiljem selgus, oli kutsutud ka sinu isa ja su kasuema sugulasi, seetõttu oligi seltskond nõnda kirju. Stéphanie viis mind olukorraga kurssi, aitas mul natuke kohaneda, juhatas vanade tuttavate juurde ja esitles mõningaid uusi. Sind tahtis ta ka mulle tutvustada, aga sa olevat „jälle kuhugi kadunud”. Ja siis lippas ta ise köögitoimkonda dirigeerima.

Kokkutulekul oli terve punt iirlasi ja ma oletasin, et ju nemad siis peavad olema su isapoolsed sugulased. Üks

neist, vanem härrasmees, kuulis pealt, kui Stéphanie tutvustas mind kui Québecist tulnut, ja asus minuga huvitunult diskuteerima. Tema nimelt olevat täitsa põline iiri juurtega *quebequois*, aga pole enam aastaid sinna kanti sattunud. Ma pidin talle paraku tunnistama, et olen tegelikult täitsa *ba-jocasse* ja minuga on just sama lugu: pole ka ammu kodulinna jõudnud. Ja nii me siis vahetasime teineteisega kaugeid kodulinnaudiseid.

Uskumatu, aga su isa tundis mu ka ära. Oleme õigupoolest vaid korra kohtunud, tol samal 1989. aasta suvel. Pikka juttu meil ei tekkinud, pealegi pidi ta varakult lahkuma. Oli mingi tööasi ajada. Su isa oskab endast seltskonnas väga väärrika mulje jätta. Lausa raske uskuda neid mõningaid asju, mida emalt kuulsin, kui nad veel koos elasid.

Igal juhul oli kõigil lõbus. Õunapuu alla seatud vanast grammofonist mängis 30ndate džäss. Ella ja Louis, „Dream A Little Dream Of Me”. (Mäletan, et emale meeldis see lugu väga.) Ma uitasin niisama majaõuel ja ümbruses ringi ning nostalgialained löid mul üle pea kokku. Vaatasin inimestest lihtsalt läbi ja mööda, olin pigem kuskil teises reaalsuses. Samas kohas, kuid teises ajas.

Ma jalutasin eemale õunapuude alla ja sealt veel veidi edasi põlluserva suunas. Punt pisikesi jõnglasi tormas minust mööda. Märkasin, et neil on eemal rohu sees miskit sorti salaühing. Seal istus ringis umbes seitse eri vanuses tüdrukut ja toimetas isekeskis midagi. Kahtlustan, et käis nukkude kollektiivne riietamine ja soengute seadmine. Istusin vanale tuttavale kivile ja nostalgitsesin edasi. Vaatasin õue poole,

kus valmistuti lauda katma, ja vaatasin põllu poole, metsade ja avaruse poole. Olin nende kahe vahel, ei olnudki nagu osa pidulistest. Samuti ka mitte see väike lastemaffia. Ka neil poleks justkui peoga pistmist olnud, neil olid täiesti omaette asjaajamised. Vaatasin neid eemalt. Üks väiksem lunis suuremat, et too tema nukule patse punuks. See hakkaski punuma. Samal ajal aga nägi ta silmanurgast, et kõige väiksem tüdruk on vahepeal põllu suunas ajama pannud. Misperale ta hüppas püsti, läks sellele väiksele järgi, kraabas sülle ja tõi ringi tagasi. Selge. Karjajuht. Ju see oli seal mingi improviseeritud lastehoid peokülaliste jaoks. Sest too tüdruk, see karjajuht, ei olnud enam tegelikult kuigi väike. Paistis olema teistest palju vanem, nii umbes neliteist ehk juba. Ma vaatasin neid lapsi, ma vaatasin seda suuremat last. Ja ikka veel ei tundnud ma sind ära. Sest nägin sind vaid kaugelt. Kuniks sa tõstsid korraks pea ja vaatasid minu suunas. Siis ma tundsin ära need näojooned. Teadsin, et olen neid kusagil näinud. Tuul sasis su tukka ja pikki tumedaid juukseid. Üritasid neid kõrvade taha fikseerida, aga tulemusteta. Korra vaatasid veel minu poole, õige põgusalt. Siis saabus Stéphanie. Ta olevat mind juba silmist kaotanud. Ja siis ta märkas eemal sind, keda oli juba ammu otsinud. Ta hüüdis sind ja sa kuuletusid. Sind käsutati minuga kohtuma. Sa tulid mõõdetud sammul ja tõsisel ilmel. Tervitasid ja vaatasid mind umbusklikult vilksamisi oma tuka alt. Sa olid väga ema moodi. Varem plehku panna üritanud väike tüdruk tuli sulle järgi ja hakkas sind kleidisabast sikutama. Samal ajal seletas Stéphanie mulle midagi naabrite

kohta, kelle maja taamalt paistis, ja kes olevat eelmisel aastal ära kolinud ning maja laokile jätnud. Aga tegelikult ma üldse ei kuulanud. Sa seisid ikka veel sealsamas, laps kleidisaba sikutamas ja justkui ootasid, millal sulle sõna antakse. Aga sulle ei antud. Stéphanie muljetas aina edasi. Ja samal ajal ma lihtsalt jälgisin, kuidas sa vaikisid. Viimaks vaatasid mulle pikalt otsa, võtsid lapse sülle ja läksid tagasi teiste jõmpsikate juurde.

Stéphanie kuulutas välja lauda istumise ning kõik hakkasidki õue seatud pika peolaua taha kogunema. Me sattusime istuma üsna lähestikku, teine teisel pool lauda. Me ei vahetanud ainsatki sõna, ainult pilgud kohtusid aeg-ajalt. Alati, kui keegi midagi naljakat rääkis või ütles, vaatasid sa mind, nagu selleks, et kontrollida, kas me naerame ühtede ja samade asjade üle. Minu kõrval istunud proua, keda ma ei tundnud, oli kangesti vestlushimuline ja tahtis minust igasuguseid asju teada, nii et ma pidin talle peaaegu pool oma elulugu ära rääkima. Sina muidugi kuulsid kõike pealt. Kui ma jõudsin sugulussuhete lahkamiseni, ütlesin talle, et Stéphanie, kes siin vägesid juhatab, on mu tädi ning see seal – osutasin sinu poole – on mu õde. Seepeale naeratasid esimest korda päriselt mulle. Ikka vaikides. Eelkõige naeratasid su silmad, mis seni olid olnud umbusklikult uurivad. Kuid enamasti olid sa ikka tõsine.

„June, mis sa mossitad? Kas sa mu pirukaid ikka proovisid?” kostis tädi hääl teiselt poolt lauda.

„Ma ei mossita... Ma mõtlen...” vastasid sa. Tõusid aeglaselt lauast, võtsid laualt kaks tühjaks saanud morsikannu ja

marssisid nendega majja. Minu kõrva aga kostis kellegi hää: „See tüdruk läheb sul aina tõsisemaks. Tea, kas tal on peigmeestega probleeme? Või on ta lihtsalt armunud? Minu teismeline tütar näiteks lõpetas siis üldse minuga rääkimise...”

„Ah, ei ole tal midagi,” seletas Stéphanie, „ mingit peigmeest... Ema oli tal ju ka natuke selline... filosoofiline kuju. Cyril, ulata mulle palun see vaagen sealt.”

Vahepeal ma kalkuleerisin peas, liitsin ja lahutasin, ja taipasin, et sa ei saa olla neljateistaastane, sa oled alles kahteist. Sa tulid täidetud kannudega tagasi, istusid veel veidi lauas ja kadusid siis jälle ära. Ma ei näinud sind tükk aega mitte kuskil. Ajasin ühe ja teisega juttu, viimaks istusin maja ette trepile. Lasin pilgul ja mõttel jälle niisama uidata. Ja siis äkki sa ilmusid kuskilt, hääletult, selja tagant. Istusid mu juurde. Vaatasid mulle otsa. Vaikisid. Aga enam ei olnud su silmis umbusku ega ka võõrastust. Nüüd oluks nagu kurbus. Sa vaatasid maha ja ütlesid vaikselt: „Sul on ema silmad.”

See võttis mind tummaks. Seda pole mulle veel keegi öelnud. Pole olnud kedagi, kes ütleks. Aga selle lausega sa võtsid mu justkui omaks. Lugesid mind oma perekonna hulka. Sa istusid mu kõrval ja ma sain aru, et lein on ikka veel sinu sees. Me kumbki olime leinanud omaette ja me kumbki ei osanud sellest rääkida. Ma vaatasin sind ja nägin kurbust, mis avanes ainult mulle, kurbust, mis pole kellelegi varem silma vaadanud.

Sa küsisid, kauaks ma Prantsusmaale jään. Ja ma rääkisin sulle kõik ära. Miks ma tulin, mis ma tegema hakkan

ja kus elama. Igasuguseid asju pajatasin sulle kokku. Õues hakkas juba hämarduma, aga sinu silmad hakkasid tasapisi särama. Sa kuulasid suure huviga. Pärast põgusat pausi küsisid äkki: „Julien, on ju, et sul on teine nimi ka?”

„Ee... mis mõttes?”

„Julien Joaquin...”

„Tšš! Mitte keegi ei tea, et mul selline nimi ka on.” Naersime mõlemad selle peale. Sa ütlesid, et see on igati originaalsem kui Jean-Paul või Jean-Jaques. Jah, on küll.

„Kas sa tead, et mul on ka salanimi?” küsisid siis. Jah, teadsin. Aga polnud kindel, kas ma seda õigesti mäletan. See oli midagi üsna iseäralikku.

„Mair... Maire... Mairsile?”

„Õige! Aga, fuhh, ma ka ei maini seda eales kellelgi, sest kui seda teha, siis küsitakse ikka: öö, mis asi? Marseille? Sellel pidi midagi sõja ja Marsiga pistmist olema, on see tõsi?”

Ma tuhnisin oma tolmunud ajusoppides.

„See peaks olema keldi nimi. Ema mainis selle kohta kunagi midagi. Minu mäletamist mööda, jah, see viitab sõjajumal Marsile. Ja sellega oli selline lugu, et keegi ennustajanna olevat sind emale ette kuulutanud. Ta vist väga ei uskunud enam, et tal keegi tuleb. Peale Tristanit... Seda sa tead?”

„Jah, et ta suri kohe...”

„Ta sündis surnult... Aga ennustaja ütles, et tal tuleb veel üks. Tuleb tüdruk. Ja sellele tüdrukule tuleb panna nimi, mis ei pelga tuld ega vett. Talle tuleb panna kange nimi.”

„Nii ütleski?”